

TÜRKİYE’DE KIRDAN KENTE GÖÇ SÜRECİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERDEN BİRİ; EVLİLİK YOLUYLA GÖÇ *

Migration via marriage which is one of the factors effecting the migration from rural to urban areas in Turkey

Doç. Dr. Cevdet YILMAZ **

ÖZET

Türkiye çok hızlı cereyan eden bir iç göç ve kentleşme sürecine sahiptir. Kırsal kent arasında cereyan eden bu süreçte itici, iletici ve çekici faktörler rol oynamaktadır. Ulaşımındaki gelişmeler ve hısımlık hemşehrilik bağları iletici faktörlerin başında gelmektedir. Son yıllarda bu faktörlere yenileri eklenmiştir. Araştırmada bunlardan biri olan evlilik yoluyla göç üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kente göç, kentleşme, iletici faktörler, evlilik yoluyla göç

ABSTRACT

There is a very fast urbanization and immigration in Turkey. The causes for this type of migration can be classified as push, pull and transmissive forces. The main factors are affected to transmissive forces progress of transportation and nepotism. It has been added new factors to these last years. One of the most visible ways is girls' marriage. In this study is on the immigration via marriage.

Key words: Migration from rural to urban area, urbanization, transmissiv forces, migration via marriage

* Bu makalenin özeti “Evlilik Yoluyla Göç, Göç İçin Evlilik” başlığı altında, Zeytinburnu Belediyesi tarafından 1-2 Aralık 2007 tarihlerinde İstanbul’da düzenlenen Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu’nda bildiri olarak sunulmuştur.

** 19 Mayıs Üniv., Fen-Edebiyat Fak., Coğrafya Bölümü, Samsun. cylmaz@omu.edu.tr

GİRİŞ

Türkiye son elli yıldır hızlı bir kentleşme süreci yaşamaktadır. Özellikle 1980’li yıllarda hız kazanan kırdan kente göç olgusunda *itici*, *çekici* ve *iletici* olmak üzere başlıca 3 faktör rol oynamaktadır. Bunlardan; geçim sıkıntısı, ek gelir ihtiyacı, eğitim, sağlık ve iş alanlarının yetersizliği gibi unsurlar kırsal kesimdeki “*itici faktörler*”i oluştururken; daha iyi eğitim ve sağlık olanakları, iş bulma ümidi, modern hayat tarzına duyulan özlem ve daha iyi yaşama arzusu gibi unsurlar da kentlerdeki “*çekici faktörler*”i oluşturmaktadır.

İtici ve çekici faktörler arasındaki ilişkiyi ise (aracı olan ya da kolaylaştıran anlamında) “*iletici faktörler*” sağlamaktadır. 1950’li yıllardan itibaren, karayolu ağının yaygınlaşmasına paralel olarak, en ücra köylere kadar Türkiye’nin hemen her yerinden başta İstanbul olmak üzere *büyük kentlere güneybirlik ulaşım olanağının* ortaya çıkması iletici faktörlerin başında gelmektedir. Kentlere daha önce göç etmiş kişilerin arkadan gelenlere ev ve iş bulmada yardımcı olmasını içeren *hısnılık ve hemşehrilik bağları* ise ikinci önemli faktördür. Bunların dışında iletişim ve haberleşme imkânlarının gelişmesi, özellikle **internetin yaygınlaşması**, gazete ve **televizyonların** etkisi vb. hususlar da diğer *iletici faktörler* olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de, bugüne kadar çeşitli bilimsel araştırmalarda ele alınan ve yukarıda başlıcaları belirtilen iletici unsurlara son yıllarda yenileri eklenmiştir. Herbiri ayrı araştırma konusu olabilecek bu faktörler şunlardır;

- **Ekili alanların dikili hale gelmesi.** Ekili tarım alanlarının fındık, çay, fıstık, kiraz, ceviz, turuncgil, zeytin, kavak gibi ticari değer taşıyan ağaç ve meyvelerle dikili hale getirilmesiyle köylülerin köye ve toprağa bağımlılıktan kurtulması sonucu ortaya çıkan göçler (YILMAZ 2007),

- **Eğitimde taşınmalı sistem.** Köy okullarının kapatılması ya da taşınmalı sisteme geçilmesi sonucu kırsal kesimdeki insanların, çocuklarının yollarda mağdur olmaması ve daha iyi eğitim alabilmelerini sağlamak için kentlere yerleşmek istemeleri sonucu ortaya çıkan göçler.

- **Yurtdışına göç ve geri dönüşler:** 1960’lı yıllarda başlayan Batı Avrupa ülkelerine işgücü göçü sonucunda, kırsal kesimden yurtdışına giden kişilerin kesin dönüşlerinde yerleşmek için kentleri tercih etmeleri sonucu ortaya çıkan göçler (YILMAZ 1992).

- **Yeniden yerleştirme.** Deprem, heyelan, sel, yangın gibi doğal veya terör gibi beşeri afetler nedeniyle, ya da baraj suları altında kaldıkları için kamulaştırma gibi sebeplerle köylülerin devlet eliyle kentlere yönlendirilmeleri sonucu ortaya çıkan göçler (YILMAZ 2007, YÜCEŞAHİN ve ÖZGÜR 2006).

- **Askerlik:** Kırsal kesimden askeri görev yeri olarak kentsel alanlara giden bazı gençlerin terhislerinden sonra bu kentlere yerleşmeleri sonucu olan göçler.

- **Kırda refah düzeyinin artması.** Köylerde herhangi bir şekilde maddi durumu iyileşen kişilerin sonraki hayatlarında daimi ikametgâh yeri olarak şehirleri tercih etmeleri sonucu olan göçler.

- **Yüksek öğrenim.** Köyde doğup büyüyen gençlerin üniversiteyi kazanmaları ve okullarını bitirdikten sonra bir daha kırsal kesime dönmeyerek kentlere yerleşmeleri sonucu ortaya çıkan göçler.

- **Sezonluk istihdam.** İnşaat veya hizmet sektöründe çalışan geçici ya da mevsimlik işçilerin çalıştıkları kentlerde kalıcı hale gelmeleriyle oluşan göçler.

- **Evlilik.** Köylerde yaşayan genç kızların kentlerdeki akrabaları ile evlenmeleri yoluyla, ya da kente göç etmek şartıyla köyden biriyle yapılan evlilikler sonucu meydana gelen göçler.

Bu son husus, yani kırsal kesimde yaşayan genç kız ya da erkeklerin (çoğunlukla da genç kızların), köyden biriyle değil de kentte yaşayan ya da kentte yaşama vaadinde bulunan biriyle evlenmeleri sonucu ortaya çıkan göçler, yani "**evlilik yoluyla göç**" bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu göç şekli "**dağınık ailelerin birleştirilmesi**", ya da sadece "**aile birleşmeleri**" şeklinde olan göçten farklı olup, burada esas üzerinde durulan konu, özellikle genç kızların evlilik için şehirdeki birini, ya da o zamana kadar kırdan yaşıyor olsa da, evlendikten sonra kendisini şehre götüreceği birini tercih etmesi, kısaca evlilik için kırdan kente göçü ön şart olarak ileri sürmesi sonucu ortaya çıkan göçlerdir. Bu nedenle araştırmada temel olarak; daha önce kente göç etmiş, kentlerde yaşayan ve çalışan, düzenli bir maaşı ve sosyal güvencesi olan, en azından bu tür vaatlerde bulunan kişilerle; daha rahat, daha düzenli ve daha zengin bir yaşam hayaliyle yapılan evlilikler ele alınmıştır. Yukarıda bahsedilen diğer aracı (iletici) faktörlerin her biri ayrı bir araştırma konusu olduğu için onlardan bahsedilmemiş, sadece genç kızların yaptıkları evlilikler üzerinden "**evlilik yoluyla göç**" ve bunun sonucu ortaya çıkan olaylar ve ilişkiler bütünü üzerinde durulmuştur.

Araştırma sonucunda iki husus ön plana çıkmıştır. Bunlardan birincisi genç kızların kentlerde yaşayan ve çalışan erkeklerle evlenerek kıyı terk etmeleri sonucu ortaya çıkan **evlilik yoluyla göç**. Diğeri ise; yine bu kapsam içinde, genç kızlarımızın kırsal hayat tarzı yerine kentsel hayat tarzını tercih etmeleri sonucu bilerek veya bilmeyerek sırf köyden kurtulmak ve göç etmiş olmak için evlilik kurumunu bir **göç aracı** olarak kullanmaları sonucu ortaya çıkan **göç için evlilik**dir. Bunlardan **evlilik yoluyla göç** konusu yukarıda bahsedilen iletici faktörler içinde ele alınan genel bir özellik taşıırken, **göç için evlilik** ise **evlilik yoluyla göç** kapsamında daha özel ve kişisel bir anlam ifade etmektedir.

Bu araştırmada kısmen 19 Mayıs Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nde eğitim gören köy kökenli bir grup öğrenciye verilen "**son iki yıl içinde köylerinde evlenen genç kızların sayısı ve nereye gelin gittikleri**" ile ilgili araştırma ödevi sonuçlarından, kısmen de Samsun ili köylerinde arazi uygulamalarımız sırasında elde ettiğimiz verilerden faydalanılmıştır.

1. EVLİLİK YOLUYLA GÖÇ

Yurt içi göçler içinde, özellikle kırdan kente göç sürecinde iletici (kolaylaştırıcı) bir faktör olarak evlilik kurumunun kullanılması, diğer bir ifade ile genç kızların kente gitmek üzere olan veya kentte yaşayan biriyle evlenerek kıyı terk etme olgusu çok eski değildir. 1970'li yıllar bu tür göç hareketlerinin başladığı, 1980'li yıllar ise büyük hız kazandığı tarihlerdir. Fakat konu daha çok başta Almanya olmak üzere gelişmiş Avrupa

ülkelerinin Türk vatandaşlarına vize koymaları sonucu, bu ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızın bu ülkelerin “aile birleşmeleri”ne izin veren yasal boşluklarından da yararlanarak, Türkiye’deki yakınlarının çocuklarını (kız veya erkek) kendi çocukları ile evlendirerek yanlarına almaları ile gündeme gelmiştir¹.

Buna karşılık evlilik yoluyla göç, ya da göç için yapılan evlilikler Batı kamuoyunun gündemine daha çok Hindistan’dan İngiltere’ye gelen bayanlarla adını duyurmuştur. Günümüzde ise Hindistan’ın yanı sıra Filipinler, Bangladeş, Tayland ve Çin gibi belli başlı Asya ülkelerinden başta Batı Avrupa ve ABD olmak üzere gelişmiş ülkelere bu tür göçler oldukça yaygındır (PALRIWALA ve UBEROI 2005 ve 2008). ROSENZWEIG ve STARK’ın (1987) Hindistan’da yaptıkları bir araştırmaya göre ise bu tür göçler esas olarak kırdan kente ve yoksul ailelerden (göreceli olarak onlardan) daha zengin olan ailelere doğru olmaktadır.

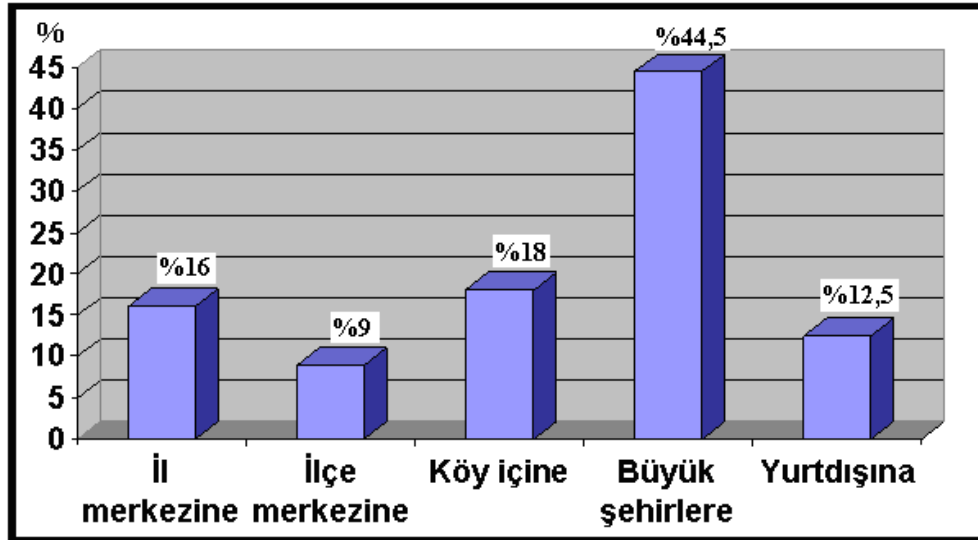
Türkiye’de kırdan kente göç sürecinde bir aracı kurum ya da iletici faktör olarak evlilikler konusu üzerinde duran çok az sayıda araştırma vardır. Bunlardan ÖZGÜÇ (1998:134) konuya dünya genelinde yaklaşmış, kalkınmakta olan ülkelerde kırsal kesimdeki kadın ile kentlerdeki kadını ayrı ayrı ele almış, Wekerle’nin “*bir kadının yeri şehirdir*” sözüne atıfta bulunmuştur. İLKARACAN (1999) konuyu “*Kadın ve Göç*” başlığı altında değerlendirmiş, kadınlara özgü göç nedeni olarak “*bağlantılı göç*” ve bu bağlamda “*evlilik göçü*” üzerinde durmuştur. Araştırmacı ayrıca göçte katılan kadınların tercih yaparken İstanbul’u sevmelerinden ziyade köylerini sevmemelerinin rolüne de değinmiştir. Kırdan kente göç sürecinde kentsel dünyanın nasıl algılandığı da önemlidir (TÜMERTEKİN ve ÖZGÜÇ 1992:52). ERMAN (1998) “*Kadınların Bakış Açısından Köyden Kente Göç ve Kentteki Yaşam*” başlıklı araştırmasında konuyu bu bağlamda ele almıştır. Araştırmacı kırdan kente göçte kadınların çok arzulu olduklarını, “biz bir şehre göç edelim de ne olursak olalım, isterse perişan olalım” diyen kadınlar bulunduğunu belirtmektedir.

¹ Yurtdışındaki Türk işçileri arasında halen gündemdeki yerini koruyan *Evlilik yoluyla göç* konusu ile ilgili olarak yapılan araştırmalar yeni ve henüz yetersizdir. Bunlardan biri de Essen’de bulunan Türkiye Araştırmalar Merkezi’nin, Federal Alman Sosyal Düzen Bakanlığı adına yaptığı “*Evlilik Yoluyla Göç*” konulu araştırmadır. Bu çalışmada evlilik çağındaki Türkler arasında Türkiye’den eş seçiminin çok yaygın olduğu ortaya konmuştur. Prof. Dr. Faruk Şen konu ile ilgili olarak 2003 yılına ait basın açıklamalarında evlilik çağındaki Türkler arasında Avrupa’da “*ithal eşler*”in hızla arttığını, 2000 yılında 16.822 eş Almanya’ya gelirken, 2001 yılında bu rakamın 18.413’e ulaştığını, evlilik yoluyla göçlerin Türkiye’den Avrupa’ya olan göçler içinde birinci sıraya yükseldiğini belirtmiştir. Türklerin bu göçü uluslar arası üne sahip medyanın da dikkatini çekmiştir. Örneğin Christopher Caldwell 27 Mayıs 2007 tarihli The New York Times gazetesinde “*Islam and Europe*” başlıklı yazısında bu konuyu ele almıştır. Son zamanlarda özellikle Almanya’nın bu şekilde olan göçün önüne geçmek için ithal eşlere *yabancı dil bilme şartı* getirmesi evlilik yoluyla göçü önlemek için alınmış (fakat aynı zamanda hiç te insanî olmayan) en etkin tedbirlerden biridir. Konunun yurtdışı boyutu başka bir araştırmada değerlendirildiği için bu makalede meselenin sadece yurtiçi boyutu üzerinde durulmuştur.

ÜNLÜTÜRK (2007) ise köyden kente daha rahat bir yaşam umuduyla gelen kadınların kentteki iş yaşantısı ve emek piyasasındaki konumlarını incelemiştir.

Evlilik yoluyla kırdan kente göç süreci Türkiye kırsalında bütün hızı ile devam etmektedir. Son yıllarla ilgili olarak yaptığımız araştırmada kırsal kesimde (köylerde) evlenen genç kızların ancak % 18'i gelin olarak (bulunduğu veya yakın bir) köye gitmiş, % 82'si ise kentleri tercih etmiştir.

Bu araştırmaya göre; evlenen genç kızların % 43'ü kendi il sınırları içine gelin gitmiştir. Bunların % 16'sı bağlı oldukları il merkezine, % 9'u bağlı oldukları ilçe merkezine, % 18'i de kendi köyleri ya da yakın köylerden birine gelin gitmişlerdir. Evlenen genç kızların % 57'si buldukları il dışında başka yere gelin gitmişlerdir. Başka yere gelin gidenlerin % 44,5'i büyük şehirlere, % 12,5'i ise yurtdışına gitmiştir. Büyük şehirlere gidenlerin % 57,3'ü İstanbul'u tercih etmiştir. Bu şehrimizi sırasıyla Ankara (% 15,7), Bursa (% 6,7), Antalya (% 3,3), İzmir (% 2,2), Adana (% 2,2), Kayseri (% 2,2) ve % 11,4 ile diğer şehirler izlemiştir. Yurtdışına gidenlerin de % 70'i Almanya'ya, % 14'ü Hollanda'ya, % 7'si Fransa'ya ve % 9'u da diğer ülkelere gitmişlerdir (*Şekil 1, Tablo 1*).

Şekil 1. Rastgele seçilmiş köylerde 2006-2007 yılları içinde evlenen genç kızların nereye gelin gittikleri.

Tablo 1. Rasgele seçilmiş köylerde 2006-2007 yılları içinde evlenen genç kızların nereye gelin gittikleri.

YENİ EVLİ GENÇ KIZLARIN			BULUNDUĞU					
İLİ	İLÇESİ	KÖYÜ	EVLİLİK SAYISI	İL MERKEZİNE	İLÇE MERKEZİNE	KÖYE	BAŞKA ŞEHİRE	YURT DIŞINA
Adıyaman	Çelikhan	Kurudere	8	-	-	3	5	-
Gümüşhane	Merkez	Kabaköy	15	3	-	3	6	3
Hatay	Antakya	Erikli	9	2	5	1	1	-
Kastamonu	Doğanyurt	Erencik	12	4	-	2	6	-
Konya	Seydişehir	Yaylacık	3	-	-	3	-	-
Mardin	Derik	Doğancı	4	-	-	-	4	-
Rize	Pazar	Boğazlı	22	-	4	2	15	1
Samsun	Bafra	Kamberli	5	1	1	-	3	-
Samsun	Çarşamba	Kumarlı	4	1	1	1	1	-
Samsun	Çarşamba	Taşdemir	4	-	-	1	2	1
Samsun	Çarşamba	Aşıklı	9	2	1	1	3	2
Samsun	Çarşamba	Bayramlı	13	2	1	-	3	7
Samsun	Havza	Gidirli	10	-	-	3	7	-
Samsun	Kavak	Mahmutbeyli	13	9	-	-	4	-
Samsun	Tekkeköy	Balcalı	15	1	4	2	4	4
Sivas	Yıldızeli	Yolkaya	21	3	-	3	9	6
Sivas	Şarkışla	Güçük	6	-	1	-	4	1
Tokat	Zile	Eskidağıcı	3	-	-	-	3	-
Yozgat	Merkez	Gülyayla	24	4	-	11	9	-
Toplam			200	32	18	36	89	25
%			100	16	9	18	44,5	12,5
				% 43			% 57	

2. GÖÇ İÇİN EVLİLİK

Günümüz Türkiye’inde kırsal kesimde evlilik çağına gelen kızlar kendi arzuları ile hayatlarının geri kalan kısmını şehirlerde geçirmek istemektedirler. Özellikle 1990’lı yıllardan itibaren eğitim sürecine katılımın artması, eğitim süresinin zamanla uzaması ve televizyonun da etkisi ile genç kızların kırsal kesimin dışında kalan dünyadan daha fazla haberdar olmaları onları kır ile kent arasında bir tercihe zorlamış, bu durum onların kentler lehine karar vermeleri sonucunu doğurmuştur.

Migration via marriage which is one of the factors effecting the migration from rural to urban areas in Turkey

Samsun'un Lâdik ilçesi Gölyazı köyünde (**Foto 1**) yaşlı bir bayanın ifadelerinden tespit ettiğimiz ve “göç sarmalı” olarak adlandırdığımız süreç özet olarak şu şekilde gerçekleşmektedir.

Foto 1. a ve b) Samsun'un Lâdik ilçesi Gölyazı köyü yaz ve kış manzarası, c) Köydeki genç kızların ilânihaye yaşamak istemedikleri gündelik işlerden bir örnek; kışın taşıma su ile dışarıda ve soğukta çamaşır yıkama faaliyeti.

“Köyde doğup büyüyen genç kızlar köyde kaldıkları takdirde anneleri gibi sabah erkenden kalkacak inekleri sağacak, yaz mevsimi ise onları meraya salacak, kış mevsimi ise ahırlarda yemlerini verecek, sonra ev işlerini yapacak, bağ bahçe işlerini sürdürecektir, su taşıyacak, yakacak temin edecek, çocuk büyütecek, ücretsiz aile işçisi olarak yaptığı bu işler karşılığında belli bir geliri olmayacak, hep eşi veya onun ailesine muhtaç olacak. Kendisinden önce İstanbul'a gelin gitmiş arkadaşlarına veya ablalarına baktığında ise gördüğü manzara çok daha farklı. Şöyle ki; bu kızımız şehre gelin gitseydi, mesela İstanbul'da yaşıyor olsaydı; sabah

eşinin ve çocuklarının kahvaltısını hazırlayacak, eşini işe, çocuklarını da okula gönderdikten sonra evde televizyonun karşısına geçecek, keyif yapacak, öğleden sonra biraz temizlikle uğraşıp sonra akşam için yemeklerini hazırlayacak, çamaşır ve bulaşık makineleri sayesinde fazla yorulmayacak, akşam eş ve çocukları geldiğinde yemeklerini yiyecekler, biraz televizyon seyredip yatıp uyuyacaklar. ...

... Tüm bu süreci göz önüne alan köydeki genç kız köyden birisiyle kesinlikle evlenmeyi düşünmemekte, kendisini köyden kurtaracak birinin evlilik teklifine evet demektedir. Köyde kalan genç erkekler de köyde kaldıkları sürece köy içinden sevdikleri ve beğendikleri bir kızla (kızların büyük kentlere gitme isteklerinden dolayı) evlenmelerinin mümkün olmadığını görünce onlar da gurbete çıkmaya karar vermektedirler. Böylece köyde yaşayan genç kız ve erkek göç için evlilik yapmakta, evlilik yoluyla göçe katılmaktadırlar”.

Fizikî ve beşerî coğrafya şartları açısından uygun şartlara sahip olan Gölyazı köyü bu durum sonucunda hızla nüfus kaybetmiş, gençlerin gurbette olması nedeniyle köyde çocuk sayısı azalmış, köy okulu kapanmış, çoğunluğu emeklilerden oluşan az nüfuslu bir yerleşme haline gelmiştir.

3. EVLİLİK AŞAMASINDAKİ GENÇ KIZLAR İÇİN İTİCİ, ÇEKİCİ VE İLETİCİ FAKTÖRLER

Samsun iline bağlı köylerde yaptığımız araştırma (YILMAZ 2007) ve incelemelerden elde ettiğimiz sonuçlara göre, genç kızları bir çeşit göç için evlilik yapmaya yönelten itici, çekici ve iletici faktörlerin başlıcaları şunlardır²:

3.1. (Bir genç kız için) kırsal kesimdeki itici faktörler

Evlilik yaşına gelmiş genç kızlar veya yeni evli bayanlara göre kendilerini kırsal kesimden ayrılmaya sevk eden başlıca itici faktörler şunlardır: Tarım ve hayvancılığın egemen olduğu kırsal uğraşı, bu uğraşıya bağlı olarak bir gün bile tatil olmadan bütün yıl devam eden hayvan besleme, süt sağma, tarla sürme, bahçe yapma gibi sabah başlayan gece geç vakte kadar devam eden faaliyetler. Zaman içinde ücretsiz aile işçisi olduklarının farkına varmaları. Altyapısı yeterli olmayan konutlarda yaşamaları, bu nedenle de çoğunlukla ev içinde *suyun musluktan akmaması*, aksa bile çoğu yerde tazyikli su olmadığı için sıcak su temininin güç olması. Sıcak suyun olmamasına bağlı olarak (alım gücü ve parası olsa bile) çamaşır makinesi ve bulaşık makinesi alınıp kullanılamaması, neticede arzu edilen temizliğin kolay yoldan ve yorulmadan sağlanamaması. Köy işlerinin yıpratıcılığının iyice farkına varılması. Sosyal güvence olmayışı, hastalık durumunda çaresiz ve başkalarına muhtaç kalacağını düşünmesi. Doğacak çocuklarının eğitim ve sağlık imkânlarından yeterince yararlanamayacağı endişesi. Aylık sabit bir geliri olmayışı, kendi özel ihtiyaçları için hep başkalarına bağımlı olması. Köylerde genç sayısının gittikçe azalması, arkadaşlık yapacak kimsenin kalmaması. Bir şekilde para kazanmak için eşlerinin

² Burada verilen bilgiler evlilik yaşına gelmiş genç kızlar ya da yeni evli bayanlarla konu ile ilgili olarak yapılan sohbetler sırasında ortaya çıkan görüşleri kapsamaktadır.

(kocalarının) eninde sonunda gurbete çıkmak zorunda kalacakları düşüncesinden hareketle, genç yaşta ayrılık endişesi ve buna bağlı olarak köyde yalnız kalacakları korkusu. Böylece başkaları için söylenen “*erkeği gurbette, kadını tarlada*” deyiminin kendileri için de söz konusu olacağından endişe duymaları. Çocuklarını yalnız büyütecekleri, kayınpeder ve kayınpeder gibi kendilerinden yaşça büyük ve arada kuşak farkı / çatışması olacak kişilerle bir evi paylaşacak olmaları. Kocaları köyde kalsa bile toplumsal geleneklere göre kocanın kahvehane gibi kendi çevresi içinde kalırken, kendilerine zaman ayırmayacakları düşüncesi. Düşük doğurganlık ve az çocuk isteği. Daha önce gurbete gidenlerin tatil zamanlarında köye gelişlerinde anlattıkları abartılı hayat hikâyeleri, bunlara duyulan özenti. Kırdaki sosyal hayatın yetersizliği, vd.

3.2. (Bir genç kız için) kentlerin çekici yönleri

Evlilik çağına gelmiş bir genç kız için kentlerin başlıca çekici yönleri ise şunlardır: Kente giderse iş bulabileceği, böylece her ay sabit bir gelire kavuşacağı ve buna bağlı olarak da düzenli bir hayatının olacağı beklentisi. Çalışma imkânı bulursa kazandığı paranın kendisinin olacağını düşünmesi. Çalışma imkânı olmaz da ev hanımı olursa sabahtan akşama kadar evde kalacağı, daha az iş yapacağı, daha az yorulup daha çok televizyon seyredebileceğini hayal etmesi. Kocası sabah işe gittiğinde akşama kadar kendisinin bağımsız kalacağı, kocası dışında kendisine karışan olmayacağı beklentisi. Kentte daha serbest olacağı ve daha fazla hareket serbestliği kazanacağı hayali. Kent ortamında köyde varolan baskılardan uzak kalacağı, böylece giyim kuşamında daha hür olacağı, kendini daha özgür hissedeceği beklentisi. Tarla, bağ, bahçe, hayvancılık gibi beden gücü isteyen zor işler yerine, kentlerde apartman dairelerinde sadece ev işleri yapacak olmaları, bunun da köydeki işlere göre daha kolay ve daha az yorucu işler olduğunu düşünmeleri. Sadece kayınpeder değil, aynı zamanda kendi anne baba baskısından da uzak olacağı, hatta bu yolla hiç bitmeyen “gelinlik vazifeleri”nden sıyrılabileceği düşüncesi. Eşi ve çocuklarına daha fazla zaman ayırabileceği inancı. Daha az çocuk doğuracağı, daha az yıpranacağı beklentisi, Çocukları için daha iyi bir gelecek hayal etmesi. Arzu ettiği tüketim mallarını özgürce sahip olma ve kullanabilme isteği. Çocuklarını daha iyi okullara gönderebilme ihtimali. Onları ancak kentte okutup adam edebileceğini düşünmesi. Her halükarda kenti köyden daha iyi bir yer olarak algılaması, vd.

3.3. Evlilik yoluyla göçte iletici (aracı, kolaylaştırıcı) faktörler

Evlilik yoluyla göç karar verme sürecinde ve göç esnasında birçok kolaylaştırıcı (aracı veya iletici) faktör devreye girmektedir. Bunların başlıcaları şunlardır: Göç etmek için evlilik yapma isteği, ya da ne şekilde olursa olsun “*köyden kurtulma*” düşüncesi. Bizzat kendi anlaştığı müstakbel koca adayını iş bulmak çalışmak ve sonra kendisini köyden alıp götürmek üzere teşvik etmesi. Köydeki kızların kendilerini kente taşıyacak bir beklenti içinde olmaları ve bunu yapacak taliplileri ile evlenmeyi düşündükleri için, koca adayı delikanlıların (gençlerin) de köyde kalırlarsa köyden bir kızla evlenme umutlarının olmayışı, bu nedenle erkeklerin kendilerini gurbete gitmeye mecbur hissetmeleri. Daha önce kentlere göç etmiş, kentlerde ikamet eden, yetişkin erkek çocuk sahibi anne babaların gelenek ve göreneklerini yaşatmak, eski usul (ataerkil veya küçüklerin büyüklerin sözünden çıkmadığı bir) hayat tarzının devamı için çocuklarını köylerinden tanıdıkları bildikleri (gözü açılmamış!) bir kız ile evlendirmek istemeleri. Batı Avrupa ülkelerindeki

vatandaşlarımıza benzer şekilde, büyük kentlerdeki yurttaşlarımızın bir kısmı da yaşı geçmiş çocuklarını başgöz etmek, yoldan çıkmış evlatlarını eve bağlamak, itirazsız kendilerine hizmet ettirmek ve baktırmak gibi amaçlarla kırsal kesimden yaşı küçük, ailesinin maddi durumu yeterli olmadığı için mağdur durumdaki genç kızları çocuklarıyla evlendirerek şehirlere getirme düşünceleri. Kendisinden daha önce şehre gitmiş teyze, dayı, amca, hala, abi, abla, kardeş gibi yakın akrabalarının varlığı, bunlara aşırı güven ve onlar sayesinde şehirlere rahat tutunabileceğini düşünmeleri, yine onların koruyuculuğu altında kendilerine herhangi bir zarar gelmeyeceğini düşünmeleri. Başta İstanbul olmak üzere büyük kentlere günübürlük ulaşım imkânları. Televizyonun özendirici etkisi. Son yıllarda internet üzerinden tanışmalar, vd.

SONUÇ

Kırdan kente göç sürecinde iletici faktör olarak evlilik yoluyla yapılan göç sayısı her geçen yıl artarak devam etmektedir. Bu çeşit göçler sonuçları itibarıyla farklı özellikler göstermektedir. Şöyle ki;

Kırsal kesimde yaşayan ve ailelerinin rızasını alarak, birbirlerini tanıyarak ve severek evlenen, göç sürecine de beraber karar veren gençler kentlerde daha mutlu olmakta, aile içi şiddet ve geçimsizlik açısından daha problemsiz bir hayat yaşamaktadırlar. Buna karşılık genç kızların ortak bir geçmişe sahip olmadıkları kişilerle yeterince tanımadan yaptıkları evlilikler genellikle problemlidir. Özellikle aile baskısı ve zorla evlendirmeler şeklinde gerçekleşen göç sürecinde ise kadınlar daha büyük problemlerle karşılaşabilmektedirler.

Kente göç etme fırsatını yakaladığı düşüncesiyle ilk defa gördüğü uzaktan akraba veya eski bir komşu çocuğu olan kentli birisiyle evlenen köylü genç kızlar evlendikten kısa bir süre sonra büyük hayal kırıklıkları yaşayabilmektedir. Özellikle kırdan giden genç kızların kentte yetişmiş ve aile kontrolünün dışına çıkmış kişilerle yaptıkları evlilikler gerek kültür farkı gerekse ortak bir geçmişe sahip olmama durumu nedeniyle kısa sürede çatışmalara sahne olabilmekte, çoğunlukla da şiddetli geçimsizlik ve boşanmalarla sonuçlanan evliliklere neden olmaktadır. Örneğin, daha önce bir arada yaşamadıkları için huyu suyu ayrı olan insanlarla günün 24 saati bazen küçük bir dairede, çoğu zaman da bir gecekonduya bir ömür boyu kalmak üzere büyük kentlere getirilen bu genç gelinler geldikleri yeni ortama uyum sağlamakta zorlanmakta, yaptıkları her hareket büyüklerin gözüne batmakta, çoğu zaman hiçbir ortak geçmişi olmayan kocalarının da desteğinden mahrum kaldıkları için kendilerini evlendikten sonra birkaç ay içinde aile içi şiddet ve çatışmanın ortasında bulmaktadırlar. Bu durum ise kadına yönelik şiddeti, istismarı ve kötü muameleyi beraberinde getirerek nice canların yanmasına sebep olmaktadır.

Eşler arasındaki uyumsuzluk aile baskısı ile birleştiğinde ise daha vahim sonuçlar ortaya çıkmakta, bu durum "*Göçle Gelen Şiddet ve Toplumsal Yabancılaşma*", "*Göçün Psikolojik Etkileri*", "*Göç Yolculuğunda Kadınların İstismarı ve Yaşadıkları*" gibi çeşitli araştırmalara konu olmaktadır (ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ 2007).

ABADAN-UNAT (1977) yurtdışına çalışmak için giden Türk kadın işgücü üzerine yaptığı araştırmada bu göçün kadınların özgürleşme sürecine etkilerini anlamaya

çalışmıştır. Türkiye'deki iç göçler sonucunda kadınların daha özgür olduğunu gösteren bir araştırma yoktur. Gerek yurtdışı gerekse yurtiçi her iki durumda da bir şekilde eşlere bağımlılık devam etmektedir. Yurtdışındaki Türkler arasında yoğun olarak görülen aile baskısından kurtulmak için önce evlenen, bu baskının kalkması ile de tekrar boşanarak özgürlüğünü kazandığını düşünen genç kızlarımızın yaşadığı olayların benzerleri artık Türkiye'deki büyük şehirlerimizde de karşımıza çıkmaktadır.

Kentler çoğu zaman kadınların beklentilerini karşılayamamaktadır. Kadınlar göç sonrasında gerek kente uyum güçlükleri gerek ekonomik zorluklar nedeniyle sıkıntılı günler geçirebilmektedir. Diğer yandan göç sonrası kente tutunabilmek çoğu zaman akraba ve eş dost yardımı ile olduğundan, onlarla bir arada olmak da bazen kendilerine sahip çıkılma ve yardım edilmesi durumunda iyi, bazen de arzu edilen özgürlüğün kısıtlanması anlamında kötü sonuçlar doğurabilmektedir.

Diğer başka faktörlerle birlikte, evlilik yoluyla olan göçler sonucunda köylerimizin çoğunda genç nüfus gerilemiş, bazı köylerde hiç doğum gerçekleşmediği yıllar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu ve benzeri etkenlerle köy nüfuslarının azalması köylere getirilen hizmetlerin atıl kalmasına neden olmakta, devletin buralarla ilgili yatırımları karşılığını bulamamakta, bu sosyal yapıyı araştırıp anlamadan yürürlüğe konan "kırsal nüfusu yerinde tutma çabaları" da sonuçsuz kalmaktadır.

Son söz olarak denilebilir ki; Türkiye'de kırdan kente göç bütün hızı ile devam etmekte, bunda birçok faktör rol oynamaktadır. Gerek bu göç sürecinde, gerekse bu süreç üzerinde etkili olan aracı unsurlarla birlikte göçlerin sonuçları da çok iyi araştırılmalı, uygulayıcı durumda bulunan ilgili kurum ve kuruluşlar için somut tespitler ve öneriler ortaya konmalıdır. Aksi takdirde gerek kırların boşalması, gerekse hızlı kentleşme sonucu ortaya çıkan ve büyük kısmı hâlâ çözüm bekleyen sorunlarımızın sayısı artacak, ülkemiz daha fazla problemle karşı karşıya kalacaktır.

KAYNAKLAR

- ABADAN-UNAT, N. (1977) "Dış Göç Akımının Türk Kadınının Özgürleşme ve Sözde Özgürleşme Sürecine Etkisi", **Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 1**, Ankara, (106-132).
- ERMAN, T. (1998) "Kadınların Bakış Açısından Köyden Kente Göç ve Kentteki Yaşam", **75 Yılda Kadınlar ve Erkekler** (Ed: A. Berktaş Hacımırzaoğlu), Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul, (211-225).
- İLKARACAN, İ.- İLKARACAN, P. (1999) "1990'lar Türkiye'sinde Kadın ve Göç", **75 Yılda Köylerden Şehirlere**, Tarih Vakfı Yay., İstanbul, (305-322).
- ÖZGÜÇ, N. (1998) **Kadınların Coğrafyası**, Çantay Kitabevi Yay., İstanbul.
- PALRIWALA, R. – UBEROI, P. (2005) "Marriage and Migration in Asia: Gender Issues", **Indian Journal of Gender Studies, Vol.: 12, No: 2-3**, (5-29).
- PALRIWALA, R. – UBEROI, P. (Ed.) (2008) **Marriage, Migration and Gender**, Sage, New Delhi, India, ISBN 81-7829-841-2.

- ROSENZWEIG, M.R. - STARK, O. (1987) “*Consumption Smoothing, Migration And Marriage: Evidence From Rural India*”, St. Paul University Of Minnesota, Economic Development Center, **Bulletin Nu.: 87/11**, Minneapolis, U.S.A.
- TÜMERTEKİN, E.- ÖZGÜÇ, N. (2002) **Beşeri Coğrafya; İnsan, Kültür, Mekân**, Çantay Yay., İstanbul.
- ÜNLÜTÜRK, Ç. (2007) “*Köyden Kente Göç Sürecinde Kadın Emeği*”, **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, **250 (8)**, Ankara, (55-57). ISBN: 2556666
- YILMAZ, C. (1992) **Batı Avrupa’daki Türk İşçilerinin Türkiye’de Kırsal Kesim ve Şehirleşme Üzerine Etkileri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- YILMAZ, C. (2007) “*Samsun İlinde Nüfus Hareketleri*”, **Geçmişten Geleceğe Samsun, İkinci Kitap**, (Ed.: C. Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Yay., Samsun, (289-316).
- YÜCEŞAHİN, M. - ÖZGÜR, M. (2006) “*Türkiye’nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekânsal Örüntü*”, **Coğrafi Bilimler Dergisi**, **4 (2)**, (15-35), Ankara.
- ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ (2007) **Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu**, (1-2 Aralık 2007), İstanbul.